

DIGIHAVEL

OBJEVOVÁNÍ DEMOKRACIE

 KONRAD
ADENAUER
STIFTUNG

 AI

 KNIHOVNA
VÁCLAV
HAVEL
LIBRARY

 MUNI
PED Katedra
občanské
výchovy

DIGIHAVEL

O B J E V O V Ā N Í D E M O K R A C I E

Materiály do výuky pro 2.stupeň ZŠ a víceletá gymnázia

Kontakty:

Technická podpora DigiHavla: info@alpha.cz

Realizátoři projektu: digihavel@odpovedneobcanstvi.cz

Obsah

Obsah	3
Manuál pro učitele	4
Technické předpoklady pro běh aplikace DigiHavel.....	4
Co je to umělá inteligence.....	4
Co je to robot	4
Co je to DigiHavel	4
Informace o struktuře metodických listů a jak s nimi pracovat	5
Kompetenční model pro odpovědné občanství	5
Metodické listy	8
1.Demokracie a její principy	8
Volné psaní.....	8
Skládačka	9
Shrnující bublina	10
Pracovní list – Karikatura: DigiHavel.....	11
Pracovní list – Kartičky – principy demokracie.....	12

Pracovní list – Václav Havel diskutuje	13
2.Základní lidská práva	14
Škálování – 4 rohy	14
Pro / Kontra diskuse – právo na život	15
Evaluační obrázek.....	16
Pracovní list – Kartičky „Souhlas /Nesouhlas“	17
Pracovní list – Evaluační obrázek	21
3.Demokracie vs. totalita (interview s DigiHavlem)	22
Příprava interview	22
Horké křeslo – Interview s DigiHavlem	23
Článek pro noviny.....	23
Pracovní list – Václav Havel.....	24
Pracovní list – Kartičky 5W&1H.....	25

TECHNICKÉ PŘEDPOKLADY PRO BĚH APLIKACE DIGIHAVEL

Aplikace běží na **počítačích** (notebook i desktop), **tabletech** i **telefonech**.

Konfigurace zařízení musí umožňovat bezproblémové prohlížení webových stránek (browsing). Hardwarové nároky na koncové zařízení jsou minimální, neboť složité výpočty probíhají v cloudu na vzdálených serverech.

Doporučené prohlížeče: Chrome, Microsoft Edge, Opera

Aplikace vyžaduje přístup na **internet**.

Pokud školní síť používá firewall umožňující přistupovat jen k vybraným ULR, je třeba zadat u správce školní sítě přístup pro následující stránky:

- <http://odpovedneobcanstvi.cz/>
- <https://digihuman.web.app/>
- <https://alphi.cz/>

Alternativně je možné se připojit přes **mobilní hotspot** (aplikace pro koncového uživatele konzumuje malé množství dat).

Je nutné mít vytvořený e-mail, přes který se uživatel do aplikace přihlásí a tím se autentizuje.

CO JE TO UMĚLÁ INTELIGENCE?

- Umělá inteligence – Artificial intelligence (AI) – je schopnost strojů napodobovat lidské schopnosti, jako je uvažování, učení se, plánování nebo kreativita.
- Umělá inteligence je aplikace nebo algoritmus, který se do určité míry chová jako myslící člověk. Za umělou inteligenci se obecně považuje například odemykání telefonu pomocí obličeje (rozpoznání obrazu,) detekce spamu, přepis hlasu na text (počítačové zpracování přirozeného jazyka,) nebo třeba chatbot či digitální člověk jako DigiHavel.

CO JE TO ROBOT?

Řadě studentů, kteří slyší o umělé inteligenci se jako první vybaví robot. Je tedy umělá inteligence totéž co robot? Nikoli. Robot je obvykle chápán jako fyzický stroj, který do určité míry pracuje samostatně. Chytrým mixérem v kuchyni počínaje, přes stroje, montující automobily v továrnách, až po humanoidní (jako lidi vypadající roboty) například „Optimus“ Elona Muska. DigiHavel nemá žádné fyzické tělo, takže není robot, ale je spíše program nebo aplikace vybavená umělou inteligencí.

CO JE TO DIGIHAVEL?

DigiHavel je počítačový program, inspirovaný českým prezidentem Václavem Havlem, takže často zastává podobné názory jako on. Je to aplikace určená jako pomůcka při výuce občanské výchovy.

DigiHavel má svůj vlastní „mozek“ tvořený složitou sítí umělých neuronových buněk tvořených mnoha miliardami parametrů. V oboru umělé inteligence takovému mozku říkáme hluboké neuronové sítě (DNN). Model, který tvoří část tohoto mozku je trénován na obrovském množství volně dostupných informací z internetu a to jak o demokracii, tak panu Václavu Havlovi i mnohém dalším.

Pozor! Kvůli velké složitosti není tato aplikace, bezchybná, a to jak v simulování názorů pana prezidenta, tak i v konstatování faktů o světě. Přestože ve většině případů funguje dobře, občas má DigiHavel sklony si „vymýšlet“ a dělá chyby. Doporučujeme tedy k jeho výstupům přistupovat vždy s kritickým uvažováním a případná fakta ověřovat i z dalších zdrojů! Berme tuto jeho vlastnost jako příležitost k posílení digitální kompetence, práce s kritickým ověřováním informací, schopnosti rozpoznat fake news, schopnost správně položit otázku a podobně (viz informace o kompetenčním modelu pro odpovědné občanství).

Volitelná část (testerská mise) – podaří se studentům odhalit, na jaké otázky neodpovídá DigiHavel korektně?

INFORMACE O STRUKTUŘE METODICKÝCH LISTŮ A JAK S NIMI PRACOVAT

Metodické listy reagují na potřeby pedagoga a jsou navrženy tak, aby obsahovaly všechny potřebné informace a výstupy. Je zachován stejný model metodik jako u dalších publikací projektu „Odpovědné občanství“, a to z cyklu „Výchova k občanství“ (dostupné na <https://odpovedneobcanstvi.cz/ke-stazeni/>). Uživatelé těchto metodik tak mohou při výuce plynule navazovat na vzdělávací obsah.

Metodické listy obsahují téma lekce, zařazení obsahu do Rámcového vzdělávacího programu (dále jen RVP) skrze jednotlivé očekávané výstupy vzdělávací oblasti Výchova k občanství, ale také zařazení obsahu do průřezových témat. Naplnění výstupů průřezových témat lze realizovat různě, ať už samostatným předmětem nebo implementací témat do všech vyučovacích předmětů. Témata lekcí lze tedy zařadit do obsahu průřezových témat Osobnostní a sociální výchova (OSV), Výchova demokratického občana (VDO), Multikulturní výchova (MKV) a Mediální výchova (MV).

Cíle hodin jsou navrženy tak, aby odpovídaly kompetenčnímu modelu pro odpovědné občanství. Dílčí cíle jednotlivých lekcí naplňují cíle kompetence odborné, kompetence metodické, kompetence k vytvoření si vlastního názoru a kompetence k jednání (viz informace o kompetenčním modelu pro odpovědné občanství).

Každá lekce obsahuje dílčí aktivity, které lze využít jak samostatně, tak v návaznosti na sobě. Každá lekce obsahuje aktivity evokační pro úvod hodiny, motivaci do tématu a zjištění žákovských prekonceptů, aktivity hlavní, kde dochází k získávání nových znalostí, dovedností a postojů, ale také aktivity reflektivní, při nichž dochází k zopakování nových informací, ke zvnitřnění a uzavření vyučovacího procesu.

Jednotlivé aktivity obsahují informace o konkrétní vyučovací metodě nebo formě, o pomůckách, které jsou potřeba pro realizaci konkrétní aktivity a přibližná časová náročnost aktivit. Časová náročnost se ale může měnit v závislosti na věku, úrovni a schopnostech žáků.

V každé dílčí aktivitě se nachází i krátká reflexe, která slouží pedagogům převážně k ukončení této aktivity, k prezentaci výsledků a k tomu, aby se ujistili, zda žáci vše správně pochopili.

KOMPETENČNÍ MODEL PRO ODPOVĚDNÉ OBČANSTVÍ

Základem kompetenčního modelu pro odpovědné občanství je rozložení výukových cílů do jednotlivých kompetencí – kompetence odborné, metodické, k jednání a k vytvoření si vlastního názoru. Tyto kompetence se vzájemně propojují, jsou na sobě závislé a dohromady naplňují kompetenci občanskou. Znění této kompetence jsme navrhli v souladu s inspirací v rakouském kompetenčním modelu s doporučením Rady EU o klíčových kompetencích pro celoživotní vzdělávání.

Občanská kompetence je souhrn navzájem provázaných znalostí, dovedností a postojů, které vedou jedince k odpovědnému občanství. Základním pilířem odpovědného občanství jsou znalosti, které jedinci umožňují tvořit si vlastní politický názor a postoj, na jejichž základě se pak odpovědně podílí na společenském životě. Znalosti na základě odborné kompetence zahrnují vědomosti zejména o politických a právních, ale také ekonomických a mediálních pojmech a strukturách, v hodnotové oblasti vycházejí z Ústavy ČR. Dovednosti odpovědného občana vycházejí především ze schopností analytického a kritického myšlení. Jsou součástí kompetence metodické a kompetence k vytvoření si vlastního názoru. Mezi dovednosti odpovědného občana patří samostatné posuzování správnosti/věrohodnosti názorů na společenské dění, práce s informacemi, jejich analýza a interpretace, kritické posouzení předložených názorů, na základě znalostí formulování názorů vlastních. Postoje vycházejí z kompetence k jednání a zahrnují aktivní participaci a motivaci k ní. Vlastní postoj a participace jsou založeny na předchozích kompetencích, tudíž odborná znalost a schopnost práce s ní jsou podmínkou pro odpovědné zapojení a angažování se v občanském a společenském životě.

Níže naleznete stručný popis jednotlivých dílčích kompetencí oborového kompetenčního modelu pro odpovědné občanství a jejich propojení s pracovními znalostmi.

KOMPETENCE ODBORNÁ (KO)

- Schopnost, dovednost a ochota rozumět politickým kategoriím a konceptům, nakládat s nimi a rozvíjet je.
- Osvojení umožňuje rozumět politickým termínům a konceptům, analyzovat je a využívat.
- Na základě této kompetence lze rozpoznat každodenní jazyk a jazyk odborný, tento odborný jazyk využívat k charakteristice pojmů a k nakládání s nimi.
- Doporučené metody: pojmové mapy, hledání a srovnávání definic pojmů, analýza pojmů, hledání nadřazených pojmů apod.

KOMPETENCE METODICKÁ (KM)

- Schopnost, dovednost a ochota se politicky vyjadřovat a analyzovat politické projevy ostatních.
- Jde o tvorbu vlastního „kufříku metod“, které umožňují analyzovat politické informace a mediální produkty.
- Dílčími kompetencemi jsou kompetence k analýze již vytvořených politických produktů a kompetence k tvorbě vlastních politických produktů.
- Doporučené metody: analýza obrazových a audiovizuálních materiálů, interpretace a zhotovení grafů a statistik, příprava a vedení anket a dotazníků.

KOMPETENCE K VYTVOŘENÍ SI VLASTNÍHO NÁZORU (KkVVN)

- Schopnost, dovednost a ochota samostatně a podloženě zhodnotit politická rozhodnutí, problémy a kontroverze, přednesení a formulování názorů vlastních.
- Cílem je zvýšit a prohloubit kvalitu argumentace a tvorba vlastního hodnotového žebříčku, které jsou zásadní pro tvorbu vlastního názoru.
- Dílčími kompetencemi jsou kompetence k prověřování již předložených názorů a kompetence k samostatnému vytvoření si vlastního názoru.
- Doporučené metody: diskusní a debatní hry, rolové hry, morální dilemata, analýza fake news, analýza obrázků.

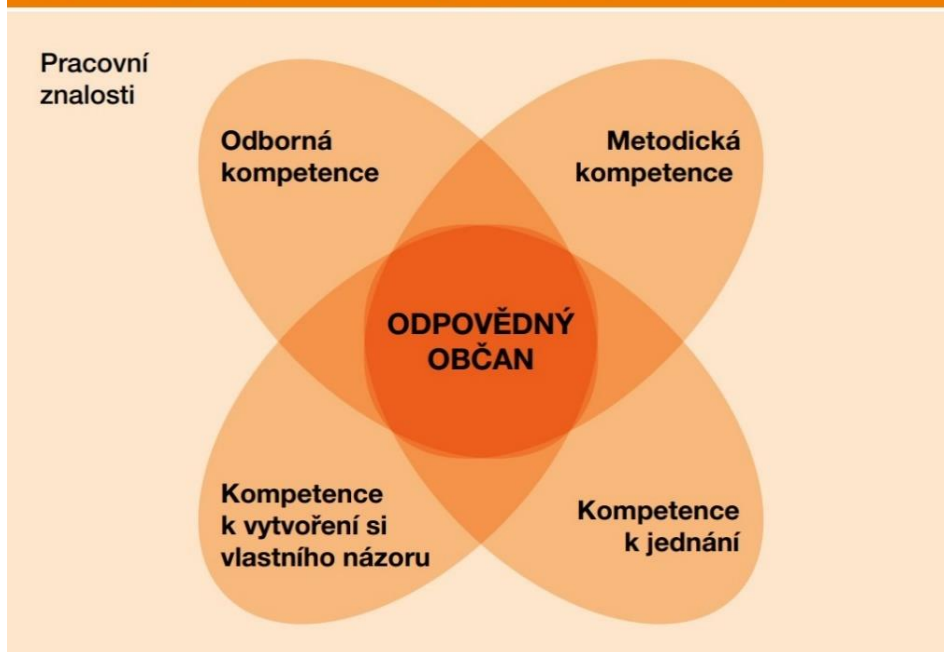
KOMPETENCE K JEDNÁNÍ (KkJ)

- Schopnost, dovednost a ochota řešit politické problémy, formulovat vlastní postoje, rozumět stanoviskům ostatních a podílet se na řešení problémů.
- Osvojení umožňuje vyjádřit a hájit vlastní názory a zájmy, pomáhá akceptovat kompromisy a prosazovat vlastní návrhy, podílet se na politických procesech a přejímat politickou odpovědnost.
- Cílem je také schopnost navázat kontakt s politickými činiteli a využít nabídky institucí v okolí.
- Dílčími kompetencemi jsou kompetence k vyjadřování a prosazování zájmů a kompetence k využívání nabídek různých institucí a politických zařízení.
- Doporučené metody: simulační hry, diskusní kolečka, debaty, používání sociálních sítí, školní rady a parlamenty, politické akce.

PRACOVNÍ ZNALOSTI

- Osvojení si určitých kompetencí je závislé na získaných vědomostech. Tyto znalosti potřebné pro rozvoj a získání kompetencí se nazývají pracovní znalosti, viz. obr. 2. Pracovní znalosti mají instrumentální charakter a nepředstavují žádný pevný soubor vědomostí a znalostí. Jsou to pojmy, koncepce a definice, které se odvozují od dané situace, tématu a problému ve výuce.

Obr. 2. Oborový kompetenční model pro občanské vzdělávání v Rakousku

Obrázek 2 naznačuje propojení jednotlivých schodů s dílčími kompetencemi. Pracovní znalosti jsou nutné pro rozvoj všech dílčích kompetencí oborového kompetenčního modelu pro odpovědné občanství. Jsou to pojmy, koncepty a definice, které se odvozují od dané situace, tématu a problému ve výuce. Výstupem osvojení si a rozvojem všech kompetencí je pak odpovědný občan, což je také hlavním cílem komplexního občanského vzdělávání. Co se „cesty k odpovědnému občanství“ týče, můžeme očekávat, že rozvíjením kompetence odborné lze dosáhnout „prvního schodu“ odpovědného občana, a to zprostředkování základních vědomostí. Tento stupeň spolu s metodickou kompetencí vede k většímu porozumění politice. Kompetence k vytvoření si vlastního názoru je spojena se „třetím schodem“. „Poslední schod,“ tedy politická angažovanost, odpovídá kompetenci k jednání. Je zřejmé, že pokud žák rozvíjí své kompetence k jednání, může se stát politicky angažovaným.

Podrobný popis kompetenčního modelu a jeho inspiraci v rakouském kompetenčním modelu pro občanské vzdělávání naleznete v publikacích „Kompetence pro odpovědné občanství – příspěvek do diskuse o revizi rámcových vzdělávacích programů“ a „Výchova k občanství 1 – materiály do výuky pro 2. stupeň ZŠ a víceletá gymnázia“ (dostupné na <https://odpovedneobcanstvi.cz/ke-stazeni/>). (dostupné na <https://odpovedneobcanstvi.cz/ke-stazeni/>).

Téma	Demokracie a její principy
Obsah	Základní demokratické principy, svoboda, rovnoprávnost, lidská důstojnost, zodpovědnost.
RVP – očekávané výstupy	<p>VO-9-4-02 rozlišuje a porovnává úkoly jednotlivých složek státní moci ČR</p> <p>VO-9-4-03 objasní výhody demokratického způsobu řízení státu pro každodenní život občanů</p> <p>VO-9-4-04 vyloží smysl voleb do zastupitelstev v demokratických státech</p> <p>VO-9-1-04 uplatňuje vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích</p>
RVP – průřezová témata	<p>Osobnostní a sociální výchova</p> <ul style="list-style-type: none"> • Komunikace • Kooperace a kompetice <p>Výchova demokratického občana</p> <ul style="list-style-type: none"> • Občan, občanská společnost a stát • Formy participace občanů v politickém životě • Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování
Cíl hodiny / kompetence	<p>KO: Žák vysvětlí základní principy demokracie.</p> <p>KM: Žák kategorizuje principy demokracie a vybírá z nich na základě svého postoje a názoru.</p> <p>KkVVN: Žák vyjadřuje svůj názor ohledně rozvoje demokracie a potřeby její obrany.</p> <p>KkJ: Žák prezentuje svůj postoj k demokracii.</p>

Fáze hodiny	Aktivita / metoda
Aktivizace, evokace	<p>Volné psaní</p> <p>Forma/metoda: samostatná práce, vysvětlování, rozhovor, diskuse</p> <p>Pomůcky: manuál pro učitele „DigiHavel“, „Karikatura: DigiHavel“, aplikace pro komunikaci s DigiHavlem na www.odpovedneobcanstvi.cz, digitální zařízení k projekci třídič (notebook/PC a projektor), psací potřeby, sešit/list papíru</p> <p>Čas: 15 minut</p> <p>Uvedení: Učitel představí DigiHavla jako svého pomocníka při vyučovací hodině. Nejprve připomene reálnou osobu prezidenta Václava Havla (informace je možné získat např. z webu ČT EDU:</p>

<https://edu.ceskatelevize.cz/video/7238-medailonek-vaclava-havla>, <https://edu.ceskatelevize.cz/video/2777-vaclav-havel-a-jeho-odkaz>, <https://edu.ceskatelevize.cz/video/9635-dramatik-vaclav-havel>, <https://edu.ceskatelevize.cz/video/4187-kdo-je-vaclav-havel>, <https://edu.ceskatelevize.cz/video/8770-vaclav-havel>, <https://edu.ceskatelevize.cz/video/12138-vzpominka-na-vaclava-havla>),

poté krátce vysvětlí podstatu DigiHavla a vysvětlí pravidla pro komunikaci s DigiHavlem (informace najdete v Manuálu pro učitele). Pro úvod a seznámení může učitel využít obrázek „Karikatura: DigiHavel“.

Popis aktivity: Volné psaní – žáci mají 5 minut nepřetržitě psát vše, co je napadne k tématu demokracie. Po napsání podtrhnou nejdůležitější pasáže, následně jednu vyberou a tu přečtou. Čas vymezený na volné psaní lze v případě potřeby zkrátit na 3 minuty.

Pro tuto aktivitu učitel využije DigiHavla – otevře odkaz www.odpovedneobcanstvi.cz, sám vyzve DigiHavla, aby odpověděl, co je podle něj demokracie.

Reflexe: Následuje diskuse nad odpovědí DigiHavla, učitel doplní a rozvine odpovědi žáků a DigiHavla. Žáci si podle potřeby společně s učitelem vytvoří krátký zápis – vymezení demokracie.

Tipy: Při omezených časových možnostech lze tuto aktivitu nahradit jinou aktivizační metodou (např. hledání asociací ke slovu demokracie, metoda alfa-box, metoda čtyřlístku apod.).

Hlavní část
hodiny,
expoziční,
fixace

Skládačka

Forma/metoda: skupinová práce, rozhovor, vysvětlování, diskuse

Pomůcky: kartičky „Principy demokracie“ do každé skupiny, digitální zařízení do každé skupiny (tablet, smartphone, notebook, PC), digitální zařízení k projekci třídy (notebook/PC a projektor), aplikace pro komunikaci s DigiHavlem na www.odpovedneobcanstvi.cz

Čas: 20–30 minut

Principy:

- moc ve státě je rozdělena na moc zákonodárnou, výkonnou a soudní
- zdrojem moci je lid, který svoji vůli projevuje ve volbách (otázka na AI, co znamená zodpovědně projevuje)
- ve volbách má každý hlas stejnou váhu/politická rovnost
- je respektována názorová pluralita
- jsou respektována základní práva a svobody – hodnota rovnoprávnosti svobody a lidské důstojnosti jedinců
- platí rovnost občanů před zákonem a nutnost dodržování právního řádu
- právo na soukromé vlastnictví
- ekonomický systém je založen i na soukromém podnikání
- politická rozhodnutí vycházejí z vůle většiny
- jsou zajištěna práva menšin
- státní správa a samospráva jsou decentralizovány
- existuje svobodný přístup k informacím, cenzura je nepřípustná

Uvedení: V tuto chvíli se DigiHavel stává učitelem a pomáhá vysvětlovat principy demokracie. Žáci jsou rozděleni do skupin a díky využití digitálního zařízení se mohou s DigiHavlem poradit o tom, co jednotlivý princip znamená.

Popis aktivity: Učitel žáky rozdělí do skupin po 4–5 žácích. Každé skupině je přiděleno alespoň jedno digitální zařízení podle toho, jak je učitel s žáky zvyklý pracovat, lze využít tablet, smartphone, notebook i stolní počítač. Každá skupina dostane kartičky „Principy demokracie“, které si ve skupině rozstříhají. (Pro urychlení bude dobré, mít kartičky již nastříhány.) Žáci se pomocí e-mailového účtu přihlásí do DigiHavla www.odpovedneobcanstvi.cz. Postupně kladou DigiHavlovi otázky, co jednotlivé principy znamenají. Od DigiHavla se dozvídají, co jednotlivé principy znamenají, a na základě svých a nově získaných znalostí dostanou za úkol seřadit všechny principy od nejdůležitějších po ty nejméně důležité. Jakmile mají principy seřazené, vybírají 6 nejdůležitějších, bez kterých si myslí, že by demokracie nemohla existovat. Až budou mít vybráno 6 principů, zúží učitel zadání, aby z těchto 6 vybrali 3, které se jim zdají být úplně nejdůležitější.

Reflexe: Při společné reflexi skupiny prezentují a zdůvodňují svůj výběr. V případě potřeby či nepochopení může ještě učitel vysvětlit jednotlivé principy nebo se žáků doptávat a zjišťovat, zda všemu porozuměli. Na závěr učitel promítne celé třídní chat s DigiHavlem a zeptá se ho, které principy demokracie jsou pro něj nejdůležitější.

Tipy: Kartičky je vhodné nakopírovat na různě barevné papíry pro lepší rozlišení skupin (lze tak i skupiny pojmenovat). Pokud jsou žáci zvyklí pracovat na vlastních smartphonech, může s DigiHavlem pracovat v jeden čas více žáků, čímž se zkrátí čas aktivity. V případě časové nouze, podle uvážení učitele, lze mít pouze jednokolový výběr (6 principů nebo 3 principy).

Reflexe,
hodnocení

Shrnující bublina

Forma/metoda: samostatná práce/skupinová práce, rozhovor, diskuse

Pomůcky: obrázek „Václav Havel diskutuje“, aplikace pro komunikaci s DigiHavlem na www.odpovedneobcanstvi.cz, digitální zařízení k projekci třídní (notebook/PC a projektor)

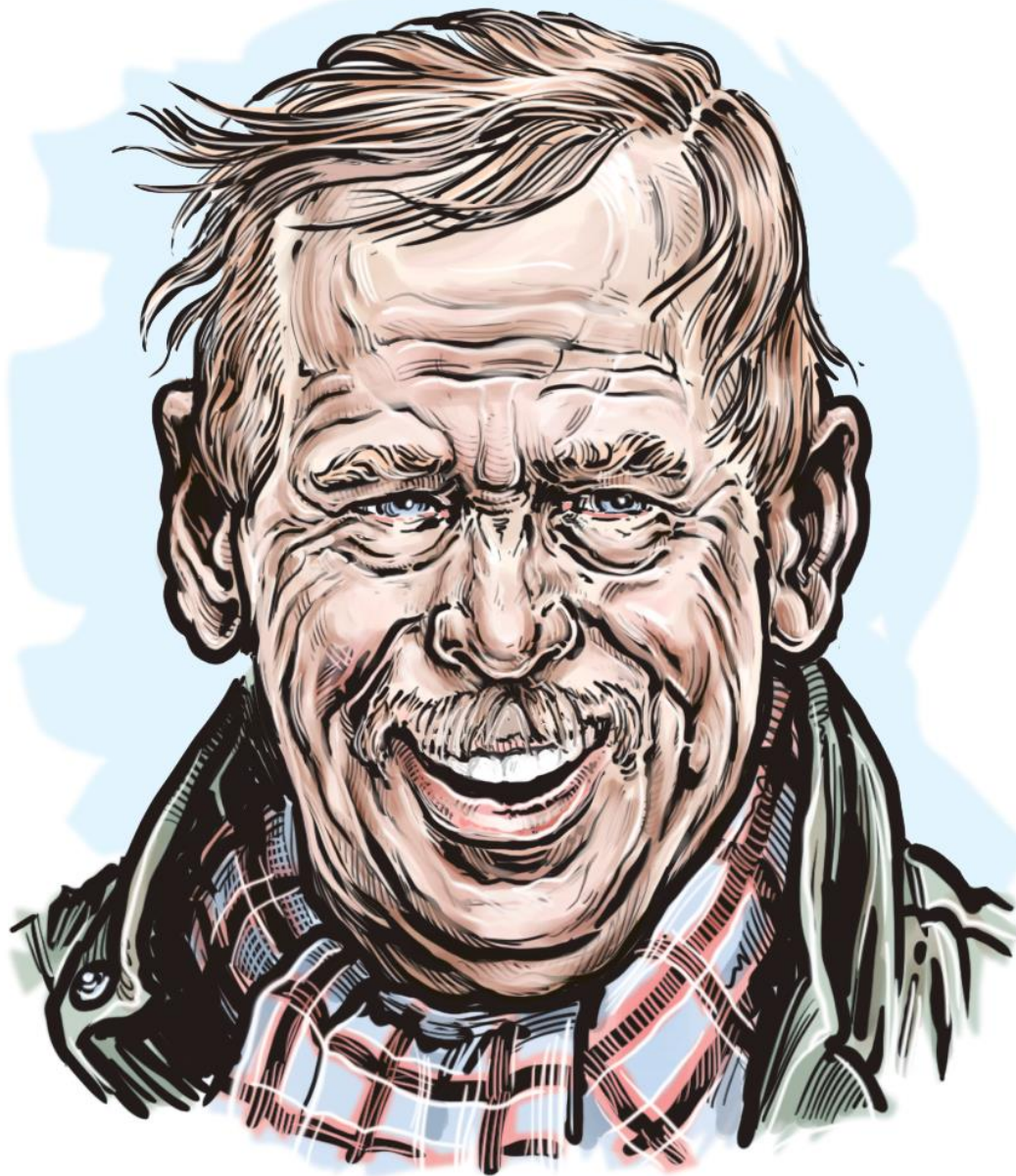
Čas: 10 minut

Uvedení: Učitel uzavře téma demokracie a vyzve žáky, aby se zamysleli nad tím, co dělat, aby se demokracie rozvíjela, a jak ji mají bránit.

Popis aktivity: Učitel na tabuli promítne obrázek „Václav Havel diskutuje“. Žáci mají za úkol se zamyslet nad otázkami, které jsou v bublině, a odpovědět na ně. Odpovídat mohou ve formě třídní diskuse, zapisovat je do sešitu nebo je formulovat ve skupině, ve které pracovali v předešlé aktivitě.

Reflexe: Po prezentování odpovědí žáků nebo skupin učitel vyzve DigiHavla, aby na otázky také odpověděl. Učitel může odpovědi přečíst, okomentovat či doplnit.

Tipy: Při menších časových možnostech je lepší žáky nechat ve skupinách, ve kterých pracovali v předešlé aktivitě. Také je možné žáky vyzvat, aby odpovídali jednou větou, případně aby jejich odpověď trvala předem vymezený časový limit (např. 30 sekund).

MOC VE STÁTĚ JE ROZDĚLENA NA MOC ZÁKONODÁRNOU, VÝKONNOU A SOUDNÍ	ZDROJEM MOCI JE LID, KTERÝ SVOJI VŮLI PROJEVUJE VE VOLBÁCH	VE VOLBÁCH MÁ KAŽDÝ HLAS STEJNOU VÁHU / POLITICKÁ ROVNOST
JE RESPEKTOVÁNA NÁZOROVÁ PLURALITA	JSOU RESPEKTOVÁNA ZÁKLADNÍ PRÁVA A SVOBODY – HODNOTA ROVNOPRÁVNOSTI SVOBODY A LIDSKÉ DŮSTOJNOSTI JEDINCŮ	PLATÍ ROVNOST OBČANŮ PŘED ZÁKONEM A NUTNOST DODRŽOVÁNÍ PRÁVNÍHO ŘÁDU
PRÁVO NA SOUKROMÉ VLASTNICTVÍ	EKONOMICKÝ SYSTÉM JE ZALOŽEN I NA SOUKROMÉM PODNIKÁNÍ	POLITICKÁ ROZHODNUTÍ VYCHÁZEJÍ Z VŮLE VĚTŠINY
JSOU ZAJIŠTĚNA PRÁVA MENŠIN	STÁTNÍ SPRÁVA A SAMOSPRAVA JSOU DECENTRALIZOVÁNY	EXISTUJE SVOBODNÝ PŘÍSTUP K INFORMACÍM, CENZURA JE NEPŘÍPUSTNÁ

*Co máme dělat pro rozvoj demokracie?
Jak máme demokracii bránit?*

Téma	Základní lidská práva
Obsah	Základní lidská práva a svobody, ochrana a porušování lidských práv
RVP – očekávané výstupy	<p><i>VO-9-4-05 posoudí význam ochrany lidských práv a svobod</i></p> <p><i>VO-9-1-04 uplatňuje vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích, případné neshody či konflikty s druhými lidmi řeší nenásilným způsobem</i></p> <p><i>VO-9-1-05 objasní potřebu tolerance ve společnosti, respektuje odlišné názory, zájmy, způsoby chování a myšlení lidí</i></p>
RVP – průřezová témata	<p>Osobnostní a sociální výchova</p> <ul style="list-style-type: none"> • Komunikace • Mezilidské vztahy • Kooperace a kompetice <p>Výchova demokratického občana</p> <ul style="list-style-type: none"> • Občan, občanská společnost a stát <p>Multikulturní výchova</p> <ul style="list-style-type: none"> • Princip sociálního smíru a solidarity
Cíl hodiny / kompetence	<p>KO: Žák dokáže charakterizovat základní lidská práva.</p> <p>KM: Žák vyjadřuje svůj názor a postoj k lidským právům pohybem po třídě v jednotlivých rozích, které vyjadřují souhlas/nesouhlas.</p> <p>KkVVN: Žák si vytváří svůj názor na základní lidská práva a jejich důležitost ve společnosti.</p> <p>KkJ: Žák prezentuje svoje umístění v evaluačním obrázku a svoje rozhodnutí zdůvodňuje.</p>

Fáze hodiny	Aktivita / metoda
Aktivizace, evokace	<p>Škálování – 4 rohy</p> <p>Forma/metoda: samostatná práce, rozhovor, diskuse</p> <p>Pomůcky: kartičky „Souhlas / Nesouhlas“, digitální zařízení k projekci třídě (notebook/PC a projektor), aplikace pro komunikaci s DigiHavlem na www.odpovedneobcanstvi.cz, manuál pro učitele „DigiHavel“</p> <p>Čas: 10 minut</p> <p>Uvedení: Učitel představí DigiHavla jako účastníka vyučovací hodiny a vysvětlí dětem, že se zúčastní aktivit jako jejich „spolužák“ a rádce. Zdůrazní, že se v rámci této hodiny dozví názory a postoje nejen svých spolužáků, ale i samotného DigiHavla. Podotkne, že samozřejmě DigiHavel se může zmýlit, a je nutné si některá faktická tvrzení ověřit. Naváže tématem hodiny – základní lidská práva. Připomene důležité znaky a historické mezníky, aby uvedl žáky do tématu (lze některá základní práva jmenovat, a zjistit tak žákovské prekoncepty).</p>

Popis aktivity: Učitel připraví názvy 4 rohů – souhlasím, spíše souhlasím, spíše nesouhlasím, nesouhlasím – ve třídě. Do každého rohu nalepí vytištěnou kartičku s daným postojem. Vysvětlí žákům, že vždy přečte nějaké tvrzení a každý žák na základě svého názoru a postoje vyjádří, v jaké míře s tvrzením souhlasí/nesouhlasí tím, že se postaví do příslušného rohu třídy. Pokud se nechce k tvrzení vyjadřovat, sedí na svém místě. Tuto možnost může využít pouze 2krát (aby žáci neseseděli na místě celou aktivitu). Učitel vždy přečte tvrzení, vyčká na rozmístění žáků a poté zadá dotaz i DigiHavlovi (v tuto chvíli je DigiHavel promítán projektorem na tabuli, aby to bylo dobře viditelné pro všechny). DigiHavel se ke každému tvrzení dále vyjádří (rozvine každé právo – na život, na ochranu integrity, na vzdělání, volit, se vyjadřovat, na svobodnou volbu povolání), učitel shrne názory žáků (v jakém rohu stojí nejvíce/nejméně žáků).

Tvrzení:

Každý má právo se rozhodnout, zda chce, nebo nechce žít.

Je v pořádku, když se někdo představuje cizím jménem.

Chodit do školy mohou jen muži.

Volit mohou pouze lidé s vysokoškolským vzděláním.

Každý může vyjádřit svůj názor a nést za něj zodpovědnost.

Každý si může svobodně rozhodnout, jaké povolání chce vykonávat.

Reflexe: Reflexe aktivity není nutná, jelikož probíhá po každém sděleném tvrzení.

Tipy: Osvědčilo se po každém tvrzení oslovit několik žáků, aby i oni sami zdůvodnili své rozhodnutí. Lze tak rozvinout diskusi nad jednotlivými tvrzeními a zjistit znalosti a postoje žáků.

Hlavní část
hodiny,
expoziční,
fixace

PRO / KONTRA DISKUSE – PRÁVO NA ŽIVOT

Forma/metoda: skupinová práce, rozhovor, diskuse

Pomůcky: digitální zařízení (tablet, smartphone, notebook, PC), aplikace pro komunikaci s DigiHavlem na www.odpovedneobcanstvi.cz, list papíru, psací potřeby

Čas: 45 minut

Uvedení: *V této aktivitě představí učitel DigiHavla jako člena každé skupiny ve třídě. Zároveň rozdělí třídu na 4 skupiny (pomocí losovátek, na základě dobrovolnosti – záleží na velikosti třídy nebo znalostech učitele o třídě). Pomocí krátkého rozhovoru na základě prekonceptů žáků připomene základní lidská práva, případně dovysvětlí důležité informace k tématu eutanazie a trestu smrti. Následně vysvětlí žákům aktivitu a připomene, že DigiHavel může žákům pomoci při přípravě na diskusi jen se třemi argumenty, další musí žáci vymyslet sami.*

Popis aktivity: Žáci jsou rozděleni do čtyř skupin. Dvě skupiny se budou zabývat tématem „eutanazie“, další dvě skupiny pak tématem „trest smrti“. První skupina prosazuje „pro“ – právo na život je nedotknutelné, každý si rozhoduje o svém životě sám (eutanazie). Druhá skupina zastupuje „kontra“ názor – eutanazie se nesmí stát legální, ochrana života člověka je nejdůležitější. Třetí skupina prosazuje názor „pro“ – trest smrti by měl být obnoven jako legální odsouzení trestného činu.

Čtvrtá skupina prezentuje názor „kontra“ – trest smrti musí zůstat nelegálním a nesmí být obnoven. Aktivita začíná přípravou skupin na diskusi a tvorbou argumentů. V tomto případě mohou využít DigiHavla jako pomocníka, který jim může pomoci vytvořit 3 argumenty. Každá skupina má k dispozici minimálně jedno digitální zařízení, kde mohou s DigiHavlem komunikovat. Následně tvoří dalších 5 vlastních argumentů, které jsou založené na vlastním názoru nebo znalostech o daném tématu (celkem musí skupiny vymyslet minimálně 8 argumentů).

Může se stát, že názor skupiny, do které je žák přiřazen, nekoresponduje s jeho osobním názorem. V tomto případě je důležité upozornit na to, že musí prezentovat názor skupiny, a ne svůj osobní. Poté, co jsou skupiny připraveny, učitel se stává moderátorem diskuse a uvede ji. Pořadí témat je volbou učitele. Žáci se ve skupině postupně střídají v prezentování svých argumentů, pokud je během diskuse napadají další, mohou je vyjádřit. Musí ale dodržovat základní pravidla diskuse – mluví jen jeden, tolerance názoru druhých, nezesměšňovat apod. Jakmile skupiny vyčerpají své argumenty, diskuse je u konce. Učitel neplní pouze roli moderátora, ale hlavně ověřovatele a usměrňuje chybná fakta v argumentech žáků i DigiHavla. Tímto způsobem probíhají diskuse na obě témata. V závěru obou diskusí lze dát žákům prostor vyjádřit své osobní názory (pokud nejsou v souladu s názorem skupiny nebo pokud není vůbec účastníkem diskuse na toto téma, ale na téma následující).

Reflexe: V rámci reflexe učitel shrne argumenty a vyhodnotí diskusi (shrne jednání žáků, může ocenit, pokud byla dodržována pravidla a diskuse se vydařila). Diskusi lze zakončit také hlasováním žáků, jak je daná skupina přesvědčena, a odhlasovat si, zda by daná třída chtěla nebo nechtěla zlegalizovat eutanazii a trest smrti.

Tipy: V případě menší časové dotace je vhodné diskusi rozdělit do dvou vyučovacích hodin, kdy v první může proběhnout příprava a tvorba argumentů a v další samotná diskuse a hlasování. Do skupiny lze přiřadit více digitálních zařízení. Některá je pak možné využívat pro vyhledávání informací na internetu, pokud si žáci potřebují obohatit znalosti o daném tématu.

Reflexe,
hodnocení

EVALUAČNÍ OBRÁZEK

Forma/metoda: samostatná práce, vysvětlování, rozhovor

Pomůcky: obrázek „Evaluace“, projektor, PC/notebook, aplikace pro komunikaci s DigiHavlem na www.odpovedneobcanstvi.cz

Čas: 10–15 minut

Uvedení: *Učitel přivede žáky k reflexi celé hodiny. Připomene, jaké aktivity proběhly, jaké bylo téma, a připomene důležité body, které by si žáci měli odnést. Rozhovorem s žáky upozorní na důležitost lidských práv. Vysvětlí také žákům, jak s pomocí obrázku mohou tuto hodinu zreflektovat.*

Popis aktivity: Učitel promítne projektorem evaluační obrázek z učitelské prezentace tak, aby jej všichni viděli. Po připomenutí všeho, co se nachází výše, vysvětlí zadání. „Zkus si představit, že jsme se ocitli v době, kdy neexistují žádná práva ani svobody. O tvém životě rozhodují ostatní, do školy mohou chodit jen ti nejbohatší, k volbám mohou chodit jen muži. Nemůžeš si vybrat povolání, které chceš vykonávat, to, čím budeš, vybírají ostatní. Nesmíš říkat, co si myslíš, nesmíš nic vlastnit, vše je majetkem všech nebo ostatních. Představ si, že se nacházíš na tomto místě beze všech práv, která máme. Kde se vidíš? Proč by sis vybral zrovna takové místo?“ Žáci postupně popisují místa, kde se vidí, a vysvětlují, proč se takto rozhodli. (Např.: Vidím se v létajícím balonu, protože bych chtěl z takového místa plného omezení utéct.) Učitel může pomoci návodnými otázkami. Nakonec položí stejnou otázku učitel i DigiHavlovi. DigiHavel vybírá místo jako poslední a svoje rozhodnutí také zdůvodňuje.

Reflexe: Pokud si to situace vyžádá, může učitel shrnout odpovědi žáků a aktivitu zhodnotit. Reflexe této aktivity však není nutná.

Tipy: Pokud žáci nereagují sami, může aktivitu začít učitel a zdůvodnit své místo sám. Může to fungovat jako vhodná motivace žáků k aktivitě.

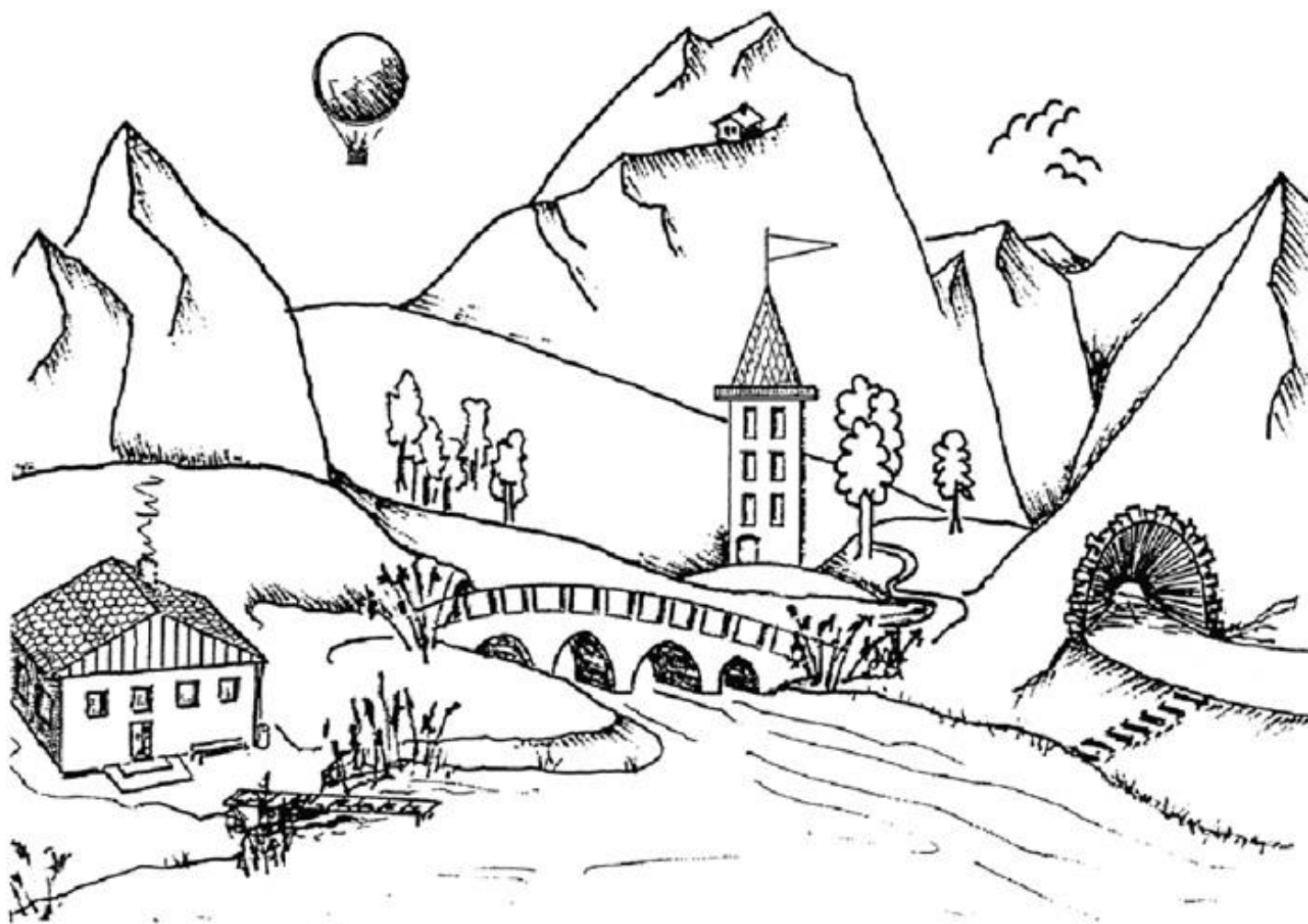

SOUHLASÍM

NESOUHLASÍM

**SPÍŠE
SOUHLASÍM**

**SPÍŠE
NESOUHLASÍM**

Téma	Demokracie vs. totalita (interview s DigiHavlem)
Obsah	Demokratický a totalitní systém, odboj proti totalitnímu komunistickému režimu, Charta 77
RVP – očekávané výstupy	<p>VO-9-4-01 rozlišuje nejčastější typy a formy států a na příkladech porovná jejich znaky</p> <p>VO-9-4-03 objasní výhody demokratického způsobu řízení státu pro každodenní život občanů</p> <p>VO-9-1-03 kriticky přistupuje k mediálním informacím</p> <p>VO-9-1-04 uplatňuje vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích</p>
RVP – průřezová témata	<p>Osobnostní a sociální výchova</p> <ul style="list-style-type: none"> • Komunikace • Kooperace a kompetice • Hodnoty, postoje, praktická etika <p>Výchova demokratického občana</p> <ul style="list-style-type: none"> • Občan, občanská společnost a stát • Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování <p>Mediální výchova</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tvorba mediálního sdělení
Cíl hodiny / kompetence	<p>KO: Žák na základě rozhovoru s DigiHavlem rozliší znaky demokracie a totalitarismu.</p> <p>KM: Žák vytváří podle zadaných kritérií otázky pro diskusi.</p> <p>KkVVN: Žáci rozeznají na základě podložených výpovědí DigiHavla a faktů pravdivé informace od nepravdivých.</p> <p>KkJ: Žák vede rozhovor s expertem – DigiHavlem.</p>

Fáze hodiny	Aktivita / metoda
Aktivizace, evokace	<p>Příprava interview</p> <p>Forma/metoda: práce ve dvojicích, skupinová práce, práce s textem Pomůcky: pracovní list „Václav Havel“, psací potřeby, pracovní list – „Kartičky 5W&1H“ Čas: 15 minut</p> <p>Uvedení: Učitel žákům přiblíží hlavní náplň lekce – budou se zabývat životem Václava Havla v době totalitního režimu. Využijí jedinečnou příležitost se na tuto část života zeptat přímo Václava Havla prostřednictvím DigiHavla. Úkolem žáků bude napsat novinový článek, který bude vycházet z interview s DigiHavlem.</p> <p>Popis aktivity: Žáci si ve dvojicích v pracovním listě „Václav Havel“ přečtou základní informace o Václavu Havlovi a na základě těchto informací mají za úkol vypracovat 6 otázek na DigiHavla, které budou začínat slovy: „Kdo? Co? Kdy? Kde? Proč? Jak? – metoda 5W&1H“ Poté se spojí do čtveřic, otázky si projdou, upraví, aby měli celkem 12 otázek, vždy po dvou z původních 6.</p> <p>Reflexe: Skupiny představí svých 12 otázek, které chtějí položit DigiHavlovi, a zdůvodní, proč si zvolili zrovna tyto otázky.</p>

<p>Hlavní část hodiny, expozice, fixace</p>	<p>HORKÉ KŘESLO – INTERVIEW S DIGIHAVEL</p> <p>Forma/metoda: skupinová práce, rozhovor Pomůcky: digitální zařízení (tablet, smartphone, notebook, PC), aplikace pro komunikaci s DigiHavlem na www.odpovedneobcanstvi.cz Čas: 20 minut</p> <p>Uvedení: <i>Učitelem je krátce představena digitální osoba DigiHavla v nynější roli – jako „pamětníka“, který bojoval proti totalitnímu režimu. Jednotlivé čtyřčlenné skupiny se rozmístí po třídě na místa, kde bude probíhat interview.</i></p> <p>Popis aktivity: Skupiny (čtveřice) pokládají připravené otázky, členové se v kladení otázek střídají. Pokud je potřeba upřesnění odpovědí, mohou pokládat doplňující otázky. Odpovědi si mohou zapisovat do pracovního listu nebo si je ukládat v digitálním zařízení do textového dokumentu.</p> <p>Reflexe: Skupiny krátce shrnou, jak rozhovor probíhal, zda se jim podařilo získat potřebné odpovědi.</p>
<p>Reflexe, hodnocení</p>	<p>ČLÁNEK PRO NOVINY</p> <p>Forma/metoda: skupinová práce, tvůrčí psaní Pomůcky: digitální zařízení (tablet, smartphone, notebook, PC) nebo sešit/list papíru, psací potřeby Čas: 20 minut</p> <p>Uvedení: Na základě zjištěných odpovědí mají vytvořené čtveřice sepsat článek pro noviny. Učitel sdělí, že bude v roli šéfredaktora, který bude posuzovat jednotlivé články. Připomene důležitost titulku (nadpisu), který má být poutavý, má však také vystihnout obsah článku. Jako zodpovědní novináři si však nejprve musejí ověřit správnost získaných informací.</p> <p>Popis aktivity: Žáci pracují ve skupinách, ve kterých pokládali otázky DigiHavlovi. Společně píšou ručně do sešitu/na list papíru nebo do textového dokumentu novinový článek, jehož podkladem jsou odpovědi z interview s DigiHavlem. Mají za úkol sepsat poutavý článek se všemi náležitostmi – titulek, podtitulek, odstavce. Jaký slohový útvar si zvolí, je v režii žáků nebo učitele. Pokud pro sestavení článku potřebují více času, lze zadat jako domácí přípravu nebo tuto aktivitu přenést do další vyučovací hodiny.</p> <p>Reflexe: Skupiny prezentují své novinové články. Sdělují své poznatky z virtuálního rozhovoru, hodnotí spolupráci ve skupině.</p> <p>Tipy: Novinový článek se může stát podkladem pro hodnocení. Podle možností lze opět využít několik digitálních zařízení ke zjišťování dalších informací o Václavu Havlovi.</p>

VÁCLAV HAVEL

Narodil se v rodině významného pražského podnikatele a stavitele, který udržoval styky s politickou a kulturní elitou Masarykovy republiky. Získal tak do života průpravu, o kterou režim nastolený v roce 1948 ani trochu nestál. Rodinný majetek byl znárodněn, otec i matka šli do práce a u syna se dlouho zdálo, že jeho životním stropem bude práce chemického laboranta nebo technického inženýra. Jeho samotného přitom ze všeho nejvíce přitahovaly knížky. Psal básně a eseje, v sedmnácti letech zorganizoval neformální literární skupinu Šestatřicátníci, jež vydávala jedny z prvních samizdatů u nás.

Dal se k divadlu, nejdřív jako kulisák u Jana Wericha v ABC a pak u Jana Grossmana v Divadle Na Zábradlí, tam se v krátké době vypracoval na dramaturga, asistenta režie a hlavně dramatického autora. První dvě Havlovy hry, Zahradní slavnost a Vyrozumění, představily autora, který mezi českými divadelníky došel v kritice odlidštěného komunistického systému nejdál.

Podobným, politicky se profilujícím způsobem se Havel představil jako člen a posléze předseda redakční rady prestižního literárního měsíčníku Tvář. Prostoru, který se náhle objevil v roce 1968, beze zbytku využil, po srpnové okupaci se tak ocitl na černé listině a jeho pozice se začala měnit zase až od poloviny sedmdesátých let.

(Z knihy Bělina, P., 2005. Největší Čech: 100 nejvýznamnějších osobností Čech, Moravy a Slezska. Reader's Digest Výběr, s. 119 – 121.)

Koncem roku 1976, v souvislosti s procesem se skupinami Plastic People a DG 307, inicioval vznik Charty 77. Napsal větší část textu jejího úvodního prohlášení a společně s Jiřím Hájkem a Janem Patočkou se stal také jedním z jejích prvních mluvčích. V roce 1978 spoluzaložil Výbor na obranu nepravdělivě stíhaných, za což byl v následném soudním procesu, oficiálně pro „podvracení republiky“, odsouzen ke čtyřapůlročnímu vězení.

Havel se stal jedním z klíčových mozků disentu, do jehož činnosti vnášel konkrétní, praktické impulzy – organizací samizdatu, pořádáním nejrůznějších setkání, spoluprací s exilem a podobně. Na konci osmdesátých let byl nejvlivnější osobností nezávislých struktur, a tak se v listopadu a prosinci 1989 logicky stal hlavním vyjednavatelem s komunisty i jedním ze zakladatelů Občanského fóra. Koncem roku 1989 byl poprvé zvolen prezidentem.

Kdo?

Co?

Kdy?

Kde?

Proč?

Jak?